

בענין מוקצה מחמת חסרון כיס

משנה דף קכג: "רבי יוסי אומר", רש"י בסוף המשנה "דהנך קפיד עלייהו ומייחד להם מקום" ויש לחקור האם ייחוד מקום סימן או סיבה וע' לקמן ביצחק יקרא ושבתי יצחק דעת הגרשז"א זצ"ל בזה).

מרדכי ס שטו (מובא בדרכי משה ב')
טור בית יוסף שו"ע משנה ברורה ושער הציון שח:א-ב

הגדרת מוקצה מחמת חסרון כיס

1) דווקא דבר שמלאכתו לאיסור או אפי' דבר שמלאכתו להיתר--הקדמת המשנה ברורה ד"ה הנה בא"ד ודע, ביצחק יקרא שם ובהרחבה בסוף הספר (למרות שהרב ש.ב.כהן עמ' 23-24 יש לו דרך אחרת קצת עיי"ש נפרש הסוגיא בדרך מו"ר שליט"א), משנה ברורה (י) וביצחק יקרא שם שו"ע הרב שח:ד. ונראה להסביר דעת הגרשז"א (לפי מו"ר הגרא"נ שליט"א) דמוקצה מחמת חסרון כיס אינו כלי שמלאכתו לאיסור שאין לו היתר של צורך גופו או מקומו אלא שיש לו דין מוקצה מחמת גופו שאינו מיועד לשום תשמיש ואולי יש לדייק כן בשו"ת הרא"ש כב:ח ד"ה אלו וכן משמע בחזון איש הנ"ל (אולם עיין לקמן דיש שמפרשים בדרך אחרת. והעיר לי רב ב.צ.פלד שליט"א דאולי שאין דמוקצה מחמת חסרון כיס אינו בכלי שמלאכתו לאיסור דמוקצה מחמת חסרון כיס הוא דבר שמלאכתו לאיסור אבל בדרך כלל אין משתמשים אלא למטרתו וממילא אין לו היתר של צורך גופו או מקומו אבל אין איסור של מוקצה מח' בכלי שמלאכתו להיתר אולם צ"ע בזה במ"ש במ"ב סוף ס'ק ח' וע' מ"ש ר.ש.ב.כהן לת'.

2) דין יחוד מקום--חזון איש (מגי"ז) שבות יצחק א:א והערת הגרשז"א בריש הספר.
דין בדעת החזון איש--ביצחק יקרא לעומת הע' רב בודנר עמ' 76

3) כלי שמלאכתו לאיסור ואין בו תשמיש של היתר כלל (כגון שופר ולייכטר)--שמירת שבת כה' כה:פ), משנה ברורה (שח:כה) ביצחק יקרא שם, טלטולי שבת (רב בודנר) בשם הגרמ"פ זצ"ל 36-37. ושמעתי היום ממו"ר שליט"א smartphone שאין בו שום שמוש בשבת יש לו דין מוקצה מחמת חסרון כיס ולא כדעת ר.ש.ב.כהן שליט"א הנ"ל ולא כרב בודנר הנ"ל.

הגולה
הרב המגיד
הרב"ם בשם
בפרק כ"ה
רק כל הפלים
בתשובה וספן
אב"ן : שבת
משנה וכתנא

וקל בו סוף דיני שבת, וכן מתר לטלטל דבר מקצה על ידי נפוח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מקרי טלטול (תשובת מהר"ל): ד *פלי (כ) שמלאכתו (ח) להתר, מתר לטלטלו אפלו אינו אלא לצורך הפלי שמא ישבר או יגנב, (כא) אכל *שלא לצורך כלל, אסור לטלטלו. (כב) *וכתבי (ט) (וב) הקודש ואכלין מתר לטלטלם אפלו שלא לצורך (ו) (כג) כלל. הגה (יג) ותפלין אין לטלטלם (כד) כי אם לצורך (תרומת הדשן, ועין בבית יוסף), ושופר אסור לטלטלו (כה) כי אם לצורך גופו או מקומו (הגהות אשרי סוף פרק במה מדליקין): ה *יש מתירים לטלטל פלי שמלאכתו לאסור אפלו מחמה לצל (כו) על ידי (כז) כפר או תינוק: ו *יכל הפלים שנשברו (כח) אפלו בשבת, מתר (כח) לטלטל שבריהם, ובלבד שיהיו ראויים (כט) *לשום מלאכה, *כגון שברי ערבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך, אבל אם אינם ראויים לשום מלאכה לא. הגה (ל) ואם נשברו במקום שיכולים להזיק, כגון (יז) זכוכית שנשברה על השלחן או (כט) במקום שהולכין, מתר לטלטל השברים כדי לפנותן (ל) שלא יזקו בהם (כו) ולתקנות

שערי תשובה

שהגיע שבת צריך להניחו מיד, עין שם: [ב] תקנש. עין באר היטב. וכתב בה דמגילה נראה שדנה ככתבי הקדש ועין לקמן סימן תרפ"ח שכתב דולה: (יג) תפלין. עין ט"ז ומגן אברהם דאין לטלטלם כי אם לצורך גופו ומקומו, ועין לעיל סימן כ"ט מה שכתבתי שם: (יז) כפר. והוא הדין אם נתן בה דבר נר לטלטל, מגן אברהם. והט"ז כתב דאין להקל בזה, עין שם, ועין סימן שי"א סעיף ה: (יג) לשום מלאכה. ולמאן דאמר נולד אסור, בעי שיהא ראוי למלאכתו והוא הדין אם אינו יהודי עושה פלי בשבת אסור לטלטלו לדעה זו, עין סימן תצ"ה: (יז) זכוכית. ושל חרס אסור לפנותו, אפלו דורס עליה ומשברו,

באר היטב

דביצה: (ח) להתר. והוא הדין כשמלאכתו לאסור ולהתר: (ט) תקנש. ויניח חלק הוי מקצה מחמת חסרון כוונתו דעומד לכתיבה, שלטי גבורים: (י) כלל. וכוסות וקערות וצלוחיות וסכין קטן שעל גבי השלחן מתירין גם כן אפלו שלא לצורך כלל, שרי וצ"ל לעיל סימן כ"ט מה שכתבתי שם: (יז) כפר. והוא הדין אם נתן בה דבר נר לטלטל, מגן אברהם. והט"ז כתב דאין להקל בזה, עין שם, ועין סימן שי"א סעיף ה: (יג) לשום מלאכה. ולמאן דאמר נולד אסור, בעי שיהא ראוי למלאכתו והוא הדין אם אינו יהודי עושה פלי בשבת אסור לטלטלו לדעה זו, עין סימן תצ"ה: (יז) זכוכית. ושל חרס אסור לפנותו, אפלו דורס עליה ומשברו,

באור הלכה

וצריך עיין: * פלי שמלאכתו להתר. עין במשנה ברורה לענין קודרה. וזו נראה דאף כשפונה מהתבטל ועומדת בבית מתר לטלטלה ולסלק ודווי כגוף של רצי, עין בשבת קכ"ד לענין קערה, וכן משמע * כל הפלים שנשברו וכו'. עין בפרי מגדים במשבצות זהב סעיף קטן יד: דזה הדין קאי אף על כלים שמלאכתן לאסור, שמתר לטלטלן עין ויקומן, דגם בזה סגי כשהם ראויין לשום מלאכה: * לשום מלאכה - המגן אברהם, דלפי מה שכתב בסימן תצ"ה דיש אומרים דנולד אסור בעינן כשנשבר בשבת שיהא ראוי למלאכתו הראשונה דוקא, כגון יכה לצוק לתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן, אבל הרבה [הב"ח ח"ט] ואלה רבה ותוספות שבת] כתבו, דכיון דעדין ראוי לשום א' נולד הוא ובכלל מוכן הוא, אף אם אינו יהודי עשה פלי בשבת, נולד הוא ואסור לטלטלו לדעה זו: * כגון שברי ערבה וכו'. ואף אפלו יל מתר כפלי שמלאכתו להתר, ובאינם ראויים לשום מלאכה, אפלו

משנה ברורה

מקצה תלוי ועל ידי לקיחת ההתר מתנדנד, מפל מקום שרי, דזה מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המתיר [פרי מגדים]: ד (כ) שמלאכתו להתר. והוא הדין (יח) אם היה מלאכתו לאסור ולהתר, גם כן לא מקצה דעתו מנה. (יט) וקודרה שמלאכתה היא לבשול, ורק לפעמים משתמשין בה למים ולפרות, היא בכלל פלי שמלאכתה לאסור, אם לא שיש בה מהתבטל: (כא) אבל שלא לצורך כלל. הינו, אם כל היום לא יצרכנו כלל, אבל אם יצטרך לו באותו יום והוא מטלטלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו, שרי [ט"ז]: (כב) כתבי הקדש. פרוש, כל הספרים שמתר לקרות בהן. ועין בשערי תשובה לענין מגלה, ופרי מגדים מצד כהאלה רבה דמגלה נמי בכלל זה: (כג) כלל. והוא הדין (כ) כוסות וקערות וצלוחיות וסכין שעל גבי השלחן, דתדירין בתשמיש, לא חלה עליהו תורת מקצה כלל ואכלין וכתבי הקדש דמי, ועל כן מתירין לטלטלן אפלו שלא לצורך כלל, (כא) ויש מחמירין אפלו בכלים אלו: (כד) כי אם לצורך. הינו, כדי שלא יגנבו או שלא יתקלקלו בחמה וכיוצא בזה.

מן אברהם מחמירין וסוברין דתפלין מקרי פלי שמלאכתו לאסור, דהרי אסור להניחן בשבת, וכנ"ל בסימן ל"א, ועל כן אין לטלטלן כי אם בצריך לגופן [הינו, מרהוץ מהמזקין] או למקומן, ומכל מקום במקום הדחק יש להקל בדעה הראשונה, וכמו שכתבנו בסימן ל"א בבאור הלכה, עין שם: (כה) כי אם וכו'. דהרי לתקיעה דהוא אסור בשבת, ועל כן מקרי פלי שמלאכתו לאסור. ולולב אסור לטלטלו (כב) אפלו לצורך גופו ומקומו, דאין עליו שם פלי כלל: ה (כו) על או תינוק. לא דוקא כפר, הוא הדין אם נתן שאר חפץ המתיר בתוכה. והנה דעה זו היא דעת הרא"ש, אבל (כג) הרבה מהראשונים חולקין על זה וסבירא להו ד כפר ותינוק אלא למת בלבד לטלטלו על ידיהם, וכדלקמן בסימן שי"א סעיף א, אבל לא בשאר דבר מקצה אף שהוא פלי, וכן הכריעו (כד) הרבה אחרונים. קא אם יניח בתוך הפלי שאר דבר שאינו מיוחד לה, אבל אם מנח שם דבר המיוחד לה, (כה) כמו שום במדוכה ששוחקין בה או שפנח בקנדה קצת מהתבטל, זה מתר לטלטל הפלי אגב המאכל: ו (כו) אפלו בשבת וכו'. רוצה לומר, (כז) ולא אמרינן, כיון דמאמול פלי זו לא להאי מלאכה קאי, הוי לה נולד: לטל שביריהם. שברי כלים (כח) הם מחלק ב' שבמקצה, משום דכשנשברו דמי לצדויות והוי מקצה מחמת גופו, אלא כיון שבאר מפלי לא בטיל שם פלי מהם ראויים לשום דבר, כגון לכסות, מה שאין כן בצדויות, דאף על פי שראויים לכסות לאו מנא הם, כמבאר בסעיף שאחרי זה: (כט) במקום שהולכין. בביתו, וכדלקמן בסעיף ח"ח: (ל) שלא יזקו בהן. אבל (כח) אם הוא של חרס אסור לפנותו, דאין מצוי כל כך הזק, ואף על פי שכשהוא דורס עליהו משברו, מפל ר דדבר שאין מתכוון הוא. ודוקא לפנותו כידים אסור, אבל מתר לדחותו בגליו, דטלטול מקצה בגופו מתר, וכדלקמן בסימן שי"א סעיף ח':

יין (יח) מגן אברהם בשם שלטי גבורים: (יט) פרי מגדים מהרשב"א: (כ) שלטי גבורים ושאר אחרונים. ואף דבאחרונים מפרס סכין קטן שעל השלחן, לא דוקא הוא, ולשנא ו. ועין ברש"י שם דהטעם משום דהני תדירין בתשמיש לגבי לחם ובשר ואכלין, שחולטין בו, אם כן שרף זה בכל סכין, ולא נקט הנקרא סכין קטן רק לאפוקי סכין גדול שמקצבין בו שבת רש"י. דהוא בכלל מקצה מחמת חסרון כוונתו, והוא נקרא שם סכין דאשכנזא. ואף לתוספות שפרש באפן אחר, מפל מקום אפשר לומר גם לידוהו דכל סכין שעל גבי בקלל סכין קטן, כיון שפועל רק לאכילה תדיר לא גזרו בה: (כא) כן משמע מהרשב"ם בפרק כ"ה: (כב) תוספות שבת ודרך החיים ותי אדם, דלא כט"ו: (כג) בעל השלמה או מהרשב"א והגל בו: (כד) הט"ו והג"א ודרך החיים, ומכל מקום כתב בהג"ו דבהפסד מרבה יש להקל: (כה) גמרא: (כו) גמרא: (כז) לבושי שרד: (כח) מגן אברהם:

קרא סעיף ד: שלא. דוקא שלא לצורך היום, אבל אם מונע בזה הפסד, כגון שחושש שמא יגנב וכו', או להכניס פלי שיש בו חלב למקרר שלא יחמיץ, מתר. דלכאורה מטעם זה מתר גם להחזיר פלי שיש בו מיץ קר למקרר כדי שלא יתחמם. לדברי ארמור' וללה"ה, אם לא מנכר שהוא לצורך מחר אולי מתר (ע"י ח סעי' פ"א). עוד פסק ארמור' וללה"ה, שלשחק בכלי, כגון לנרד סטנדר משום עעבנות, חשיב לצורך ומת, ואפלו בכלי שמלאכתו לאסור מתר, אם אי אפשר אכתו להתר. (ע"י ששי"כ פ"ב סעי' פ). ס"ק כ"ב: מגלה. בפורים שחל להיות בשבת נוהגים שלא לטלטל המגלה, שמא יעבידנה ד' אמות ברה"י, ועין בהערה ז"ח סעיף ו'. בפורים שחל להיות במוצאי שבת, אין להביא המגלה לבית הכנסת מבעוד יום (אפלו במקום שיש שם ערוב) משום הכנה משבת לחול, אלא אם כן מעט מבעוד יום. ס"ק כ"ז: לאסור. שופר אצלנו נראה דהוי מקצה מחמת חסרון כוונתו, לולב אחר סבות, אם עומד לקטוש מתר לטלטלו (נראה הרובה בסוף סעיף ו' כגון. דבר זה משתנה במקום למקום ומזמן לזמן, לפי היגיוני בני אדם. במקום. וכן מתר לעבר על שאר אסורי דרבנן, ודוקא בדישכתי חזקא. לדעת לה"ה, הוראה חזק חשמל קרויעים בפרשות הרבים, ויש בהם סכנה, רשאי לטלפן לחברת החשמל שיבואו להסיר המכשול, ואינו חייב לעמוד שם עד מוצאי שבת את העברים והשבים (ששי"כ פ"א סכ"ב. ועין בהערה שם). ועין בהערה לסימן שכ"ח סעיף ב'.

ביצחק יקרא - הערות הרחבה

הרחבה לעמוד 208:

סימן ש"ח משני בהקדמה: כלי, ולא בעיני דוקא כלי שמלאכתו לאסור. ולכן תמונה יקרה שמקפידים שלא לטלטלה שמא התקלקל, אף שהיא כלי שמלאכתו להתר, הו"א מקצה מחמת חסרון כ"ס. אבל בגד יקר שאין מקפידים שלא לטלטלו, אינו מקצה. ולא בעיני דוקא כלי שמלאכתו לאסור. לכאורה הדגמאות שהביא המחבר הם כלי שמלאכתו לאסור וא"כ רק בהם ש"ך אסור אפלו להיוזו ממקומו ואע"פ שאינו קובע לו מקום, שהרי דבר שאינו ראוי לשמוש ה"ו במקצה מחמת גופו. כן מוכח מבאר הגר"א ב"י דעה ס"ו רס"ז סע' ו' עיי"ש. לפי זה, תמונה היא כלי להתר, אלא שכאן הרי מקצה דעתו לה"יא ליחד לו מקום, ודעת אדמו"ר ו"לה"ה שכל שאינו מוזו שלא לצדך משום פסידא, חשיב מיוחד לו מקום. ובכלי שמלאכתו להתר, הרי אין מיוחד לו מקום ולכן לא ה"ו מקצה. תמונה שאינה יקרה, אע"פ שמיחד לה מקום, לדעת אדמו"ר ו"לה"ה אינה מקצה שהרי יחוד המקום הוא לא משום חסרון כ"ס (החזו"א סובר שכל שמיחד לו מקום ה"ו מקצה מחמת חסרון כ"ס). עוד ע"ן בשש"כ פרק כ' בהערות מ"ז - ג.

הרחבה לעמוד 210:

סי' כ"ה: לאסור. שופר אצלנו נראה דה"ו מקצה מחמת חסרון כ"ס. לולב אחר סבות, אם עומד לקשוט מתר לטלטלו. לולב אחר סבות, אם עומד לקשוט מותר לטלטלו - ואף במקצה מחמת גופו ש"יחדו לאיזה תשמיש שאין דרך כ"כ ליחדו לזה, אינו יוצא מידי מקצה עד ש"יחדו לתשמיש זה לעולם (במבאר במשנ"ב ס"ו רנ"ט סק"ה ובשעה"צ שם סק"א, ובמשנ"ב ס"ו זה ס"ק צ"ב), והרי אין דרך ליחד את הלולב לקשוט לעולם, מ"מ די כמה שמיחדו לקשוט לכל זמן שיהיה נאה, דה"ו "לעולם" שלו, ואח"כ חשיב בנתקלקל.

הרחבה לעמוד 215:

סי' פ"ב: שרי. ואע"פ שמתמשש במקצה (וע"ן בשש"כ פ"כ סע' ב'), אמר אדמו"ר ו"לה"ה שאם אינו מוזן, אין זה נחשב כשמוש האסור במקצה, לכן מטעם זה התיר אדמו"ר ו"לה"ה להעמיד חפצים על מכות כביסה, או בתוכה וכיו"ב. ולכאורה צ"ע המשנ"ב שהתיר אפלו במוזן, וע"ן בס"י ש"ב בשער הציזין ל"ה שאסור במוזן, וכן ע"ן בס' תק"ז במשנ"ב ס"ק ח' ובהערה שם שאסור אם מוזן. ודוע שבמקצה יש ב' אסורים: א. טלטול. ב. הנאה ושמוש מקצה. ע"ן ביצה לג ע"א ומהרש"א ד"ה גמרא שתשמיש במקצה ה"ו באכילתו, ובה"ו יסוד האסור הוא דאורייתא. וע"ן ח"י הרשב"א (שבת כ"ט) ד"ה "כי אדליק", שהנאה הבאה ממילא בלי טלטול המקצה מתר, והסקה בשברי בליים חשיב הנאה ע"י טלטול, וכן פסק המשנ"ב כרשב"א בס"י תק"א ס"ק כ"ג ובשער הציזין ל"ה (ודלא בהגהות רעק"א לסי' שכ"ה סע' ד'). לפי זה אדמו"ר ו"לה"ה פסק שמתר להניח דברים על מכות כביסה וכדו', או לשבת על אבן, ובתנאי שאינו מוזן. אלא שצ"ע המשנ"ב כאן שהתיר אפלו במוזן, וע"ן בשש"כ פ"כ סע' ב' ובהערות שם, שהאריך ונשאר בצ"ע על המשנ"ב. ואולי אפשר לתרץ שכאן, בין שמוזן בטלטול מן הצד, לא חשיב טלטול כלל וא"כ ה"ו הנאה ממילא שמתר, אלא שצ"ע מה שכתב בס"י ש"ב שער הציזין ל"ה שאסור הו"א אפלו בטלטול מן הצד. וע"ן בהרחבה בקהלות יעקב ביצה ס"ו ד' ובשלחן שלמה הל' יו"ט ח"א בעינים פ"ב.

הרחבה לעמוד 239:

סימן ש"ח ס"ק ז': על מנת. נראה דלהרמב"ם אינו ח"ב אלא בסותר על מנת לבנות במקומו (רמב"ם הלכ' שבת פ"א הי"ח). ונראה דעל מנת לבנות לאו דוקא אלא על מנת לתקן (כן מוכח מלשונו בפ"י הט"ז שם. וע"ן "מנחת חנוך", מוסף השבת אות כ"ו). נראה דלהרמב"ם אינו ח"ב וכו' - כן מבאר בלשונו בפ"א הי"ח מהלכ' שבת. ומה שבפ"י הט"ז לא הזכיר תנאי זה, ככר באר ה"אבני נזר" (א"ח ח"א ס"י ק"ד אות ה') שסמך על מה שכתב בפ"א.

הרחבה לעמוד 274:

סימן ש"ח סעיף י': בכלי שני. דכלי שני אינו מבשל. וה"אור שמח" (שבת פ"ט ה"ב) באר דטעם ההתר לבשל בכלי שני הוא משום דה"ו כח כחו של האש, וכח כחו לא חשיב כגופו כמבאר בגמ' לגבי כמה ענינים. ולא נקטינן בהסבר זה (דא"כ לא היה לנו להתמיד בכלי שני אף בקלי הבשול), וגם ראיתו צ"ע לענ"ד. וגם ראיתו צריכה עיון לענ"ד - האור"ש הביא ראיה מרציחה, דאיתא במכות (ת, א) שההורג בשוגג כח כחו פטור מנלוות. ולכאורה אין הגדון דומה לראיה. דשם הטעם הוא משום דה"ו קרוב לאנס (במבאר ברמב"ם הלכ' רוצח ושמירת הנפש פ"ז הט"ז ובמאירי במכות שם), ואם הרג בכח כחו כח כחו במזיד, באמת יהיה ח"ב מיתה או פרת, כדין הורג במזיד, וכאן הרי מבשל בכונה ולא בשוגג, וא"כ לא ש"ך לפטרו משום דה"ו רק "כח כחו". וגם צ"ע, הרי כלי שני אינו כח כחו כלל, שהרי המים שבכלי שני הם הם המים שה"ו בכלי הראשון, וגם כח הבשול שלהם הוא הוא הכח שה"ו גם בכלי הראשון (ח"ן כמה שהחלש מחמת שהעבירוהו לכלי השני), ולמה נחשיב א"כ כלי שני רק ל"כח כחו" של האש?

16. Shofars
17. Musical instruments
18. Flyswatters
19. Pens
20. Hole punchers, staplers, paper clips
21. Umbrellas
22. Brushes
23. Gardening tools
24. Cases and containers of muktza
  - a. Billfolds, change purses
  - b. Wallets, pocketbooks
  - c. Musical instrument cases, electronic instrument cases
  - d. Empty containers
  - e. Cigarette cases, tobacco pouches
  - f. Pet cages, fish bowls, aquariums
  - g. Tefillin bags
25. Cold water vaporizers

A. General Definition—What is a כלי שמלאכתו לאיסור?

A כלי שמלאכתו לאיסור is a utensil which is used primarily for doing something prohibited on Shabbos.¹ * For example, a hammer is a כלי שמלאכתו לאיסור. The primary function of a hammer is building, an איסור—(prohibited act). The hammer has other functions of היתר² (permitted uses) such as to crack open nuts.

* Regarding utensils whose use is prohibited even during the week, e.g. suit of shaatnez, see Chapter 8.

לה: ד"ה והתניא דשופר הוי כלי שכפוף ראשו וראוי לשאוב בו מים ולשתות התינוק אבל חצוצרות הוי כלי פשוטה ואינה ראויה אלא לתקוע והוי דבר שמלאכתו לאיסור. וכן פי' המאירי וז"ל חצוצרות הואיל ואין לה תשמיש גופה אסור אף למקומה (לר' יהודה) וזו שמתיר בשניהם (חצוצרות

¹ א"ר סי' ש"ח ס"ק ו', מ"ב סי' ש"ח ס"ק

² בענין כלי שמלאכתו לאיסור ואין בו תשמיש של היתר כלל:

(א) איחא בשבת דף ל"ו ע"א כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את חצוצרות ופי' רש"י

Since the main function of the hammer is for איסור (prohibited acts), it is classified as a "utensil of prohibited function."¹—כלי שמלאכתו לאיסור

B. Rules Governing a כלי שמלאכתו לאיסור

Items in this class of muktza have a special set of halachos that are more

לצורך גופם ומקומם. ועיין מש"כ בהערה 42 לגבי לייכטער. ועיין בשו"ע הגר"ז סי' ש"ח סעיף פ"ה שכתב דאף אם אין הכלי ראוי כלל לשום תשמיש אחר בשבת מ"מ יש עליו שם כלי מפני שראוי הוא למלאכתו בחול. ולכאורה קשה דבסעיף ב' כתב ואפילו אם אינו ראוי כלל להשתמש בו במלאכה אחרת של היתר מחמת מיאוסו וסרחונו כגון נר אפילו של מתכת שהדליקו בו נפט וכו' מותר לטלטלו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור מפני שמ"מ ראוי הוא לכסות בו כלים עכ"ל. ומשמע דאי לא היה ראוי לכסות בו כלים בשבת היה מוקצה לגמרי והלא ראוי הוא למלאכתו בחול ובסעיף פ"ה כתב דזה מספיק ליתן עליו תורת כלי ולא בעינן שיהא ראוי לאיזה השתמשות בשבת. וי"ל דכוונתו בסעיף ב' הוא לחלק בין נר לגרף של רעי ועביט של מי רגלים שמוקצים הם מחמת מיאוס דהתם אינם ראויים לכסות בהם כלים מפני מיאוסם ולכן הו"ל מוקצה לגמרי משא"כ נר אף שהוא מאוס מ"מ ראוי הוא עדיין לכסות בו כלים ולכן אינו מוקצה גמור. ועיין מש"כ לקמן פרק ו' הערה 5.

ג) לענין הלכה:

הורה הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א דאף אם אין בו תשמיש של היתר כלל מ"מ נחשב כלי שמלאכתו לאיסור, ואמר לי בהגדרת עט (עי' לקמן הערה 73) ולייכטער וקלקוליטור וכדומה שאם אינו מתירא שיפגמו או יפסדו מותר לטלטלם לצורך מקומם אע"פ שאין בהם שום תשמיש היתר בשבת.

אבל דעת הגר"ז אויערבך שליט"א הובא בשמירת שבת כהלכתה פרק כ"ח הערה פ' היא דכיון דאין בו שום השתמשות של היתר אינו נחשב כלי ואסור לטלטלו ואפילו לצורך גופו ומקומו.

ושופר) ר' שמעון שאין לו מוקצה בשום כלי לצורך מקומו ולצורך גופו עכ"ל. ומסיק הגמ' דלר"ש מותר לטלטל החצוצרות לצורך גופו ומקומו. וכתב המג"א בסי' ש"ח ס"ק י"ב ח"ל לדין דקיי"ל כר"ש שרי (לטלטל חצוצרות) עכ"ל. וכן בספר בית מאיר סי' ש"י על סעיף ז' כתב בענין כלי שאינו ראוי לשום תשמיש זולת תשמיש האסור דעדיין נחשב כשמל"א ח"ל שם ליכא למ"ד שאסור לצורך גופו ומקומו עכ"ל.

היוצא לנו דכלי שמלאכתו לאיסור ואי אפשר להשתמש בו כלל בשבת אעפ"כ נחשב כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך מקומו.

ב) אכן דעת הפמ"ג א"א סי' ש"ח ס"ק י"ב הוא דדוקא כלי שיש בו שום תשמיש בשבת נחשב כלי שמלאכתו לאיסור וס"ל דחצוצרות ראוי בדוחק לגמוע מים תחינוק אבל דבר שאינו ראוי לשום תשמיש בשבת אף תורת כלי עליו מ"מ אסור לצורך מקומו. ועיין בהגהות רעק"א סי' רע"ט על המג"א ס"ק י"ב ומה שהביא בשם בעל המאור. ועיין ברשב"א שבת קנד: ד"ה והא דחולק על הבעל המאור. ועיין בתו"ש סי' ש"ח ס"ק כ"ב.

וכתב בערוך השולחן סי' רע"ט סעיף א' דנרות שלנו שקורין „לייכטער" מוקצים הם ח"ל המה בעצמם מוקצים מטעם שאינם ראויים לשום תשמיש רק להדליק בו והוה מלאכתו לאיסור שאינו ראוי למלאכת היתר כלל והיא מוקצה גמורה אף כשלא הדליקו בה כלל עכ"ל. הרי שפסק הערוך השולחן דכלים שאין להם השתמשות היתר כלל אינם נחשבים כלים שמלאכתם לאיסור והוה מוקצה. וכ"כ הערה"ש בסי' ש"ח סעיף כ"ג. ועיין בחזקת איש סי' מ"ד ס"ק י"ג שסובר דכלים אלו דמי לסיכי זירי ומוזרי ואסורים בטלטול ואפילו

ברצונו להתעורר בשעה מסוימת לדבר מצוה. כגון לתורה או לתפילה. יכונן את השעון מבעוד יום ויסגור את נצרת הפעמון, ובשבת ישוב וישחררה, כדי שהפעמון יצלצל בשעה הרצויה (סח), ומותר להסב בשבת את מחוגי השעון-המעורר לשעה הרצויה (סז).

ומותר להפסיק את צלצול השעון בשבת (סז), אולם בשעון-מעורר חשמלי — אסור לעשות זאת. מכיון שבהפסקת הצלצול גם מפסיקים את המעגל החשמלי (סז).

במקום שמתור לכוון שעון בעודו פועל, וכמפורט לעיל סעיף כ, מותר לעשות כן אף כאשר יחד עם זה יכונו גם את מנגנון הצלצול (סז).

ל. שעון-פסיקה (סטופר, טיימר) (ט) ושעון-חול (טז) — אסור להשתמש בהם שליטי"א, וכינון שעון-מעורר חשב חיקון לכל אדם, שהרי מי שאינו רוצה שהשעון יצלצל יכול למנוע זאת ע"י סגירת נצרת-הפעמון. ואין זה דומה לצעצוע של ילד, פס"ז סעי' ד' ובהערה לט, כי כאן חמיר טפי, כיון דגור לכל שהשעון-המעורר יהיה במצב תקין בכל עת שירצה מאן דהוא, ואף שאינו יאלא לשימוש חד-פעמי, כיב חשב תקין, כדמצינו בבב"א לב ב, ואין קורעין את הנייר, עכ"ל. אך צ"ע, מי"ש מהבנסת רגל לספסל, שהביא המ"ש סי' שח ס"ק עב, שאם הורד להיות רפוי שרי, הואיל ואין לחשוש שמא יתקע, וגם מי"ש מהחזרת אודודא לבי סדיא, סי' שמ סעי' ח, אצ"פ שאי"א להשתמש בלי המעשה שיעשה האדם, וא"כ אפשר שרק כינון השעון הוא דאסור, מפני שמתחיל לפעול מיד, משאי"כ כינון מנגנון-הצלצול של שעון-מעורר. ושוב אמר לי הגרש"ן שליטי"א, דשאני התם שמחזיר דבר למקומו, משאי"כ הכא הר"ן חשב כעושה דבר חדש שלא היה מקודם, וגם מסתבר דחיקון בגוף הכלי כדי שישמע קול אסור גם אלאור זמן, עכ"ל. (סח) הוה רק גרמא להשמעת קול, ומהגרש"ן אויערבך שליטי"א שמעתי, דאפי' לדעת הרמ"א, סי' שלו סעי' כב, ולא התיך אלא במקום הפסקה, היינו דוקא גרם כניבו שעיקרו מה"מ, משאי"כ הכא, דכן מצינו גם לענין גרם ביטול כלי מהיכונן, סי' רסה במ"ב ס"ק ג' ודשו"ק, וכ"ש הכא. דכיון דפועלו אינה בגוף הכלי כי אם ע"י הסרת המונע, לכן דמי כלל לכינון שעון-מעורר שבהבא לאיסור, לעיל הערה סד, ומ"מ הוסף ואמר הגרש"ן שליטי"א, דיל"ע דבר, דהרי שייך בו החשש של אושא מילתא, סי' רנב סעי' ה' ברמ"א, וע"ש במ"ב ס"ק ג', דכאן אין יודעים שעריכתו היתה לפני שבת, ויאמרו שהערך אותו בליל ש"ק, עכ"ל. ועיין דעת תורה סי' שלח סעי' ג' ד"ה וזג וד"ה ועי' עיקרי הדי"ט, וע"ע גי"י סי' כא בליקוטי רמ"א ס"ק טז ויסורי ישרון ח"ג דף נג. (סח) שמעתי מהגרש"ן אויערבך שליטי"א, להחזיר ולא מיקרי מחקו, סי' שיג סעי' ג' ועוד, כיון שהתיקון הוא רק לאיש המסויים הרוצה להתעורר בשעה המסוימת, ולא לכל אדם, חשב רק כמשתמש לצרכו ולא כמתקן. וקול טפי מהסתב מחוגי השעון הרגיל, שראה לכאורה כמתקן לכל אדם, עכ"ל, ועיין לעיל סעי' כג. (סח) מכיון שאינו עושה אלא פעולה למניעת השמעת קול. (סח) שמעתי מהגרש"ן אויערבך שליטי"א. (סח) עיין דעת תורה סי' שלח סעי' ג' ד"ה והנה להמשיך, ואף שבסוף דבריו כתוב: וצ"ע, שמעתי מהגרש"ן אויערבך שליטי"א, דמי"ש כיון שהוא לצורך החולה, ולא מתכוין להשמעת קול, מסתבר דיש להקל, עכ"ל. (טז) עיין חז"א סי' נ' סוס"ק ט, כי ע"י ערכתו את השעון הוא יוצר כוח חדש, ובזמנתו על הכונה זו יש משום בונה או מכה בפטיש, ומ"מ שמעתי מהגרש"ן אויערבך שליטי"א, דלא דמי לכינון שעון, דשאני התם, שרגילים לכונו ולא להפסיק, וגם אפשר שגם הזנ"א לא אסר אלא באופן שהכינון הוא תמיו תקין וההפסקה היא קלילה, ולכן חשוב הכינון כהעמדתו על תוכו, משאי"כ בכד"ג שרגילים להפסיק כמו שרגילים להפעיל, אפשר דחשב רק שימוש ולא חיקון, ואם מפני שהפעלה מחדשת תנועה, הרי גם הפוחת בריזמים

בשבת וביו"ט כי אם לצורך החולה, גם אם אין בו סכנה (נב), כגון להאכיל לזמנים מסוימים או למודד לו את הדופק, ושעונים אלה (אם אינם חלק משעון רגיל) אסורים בטלול כדין כלי שמלאכתו לאיסור (נז).

לא. בדבר שעון-שבת, ראה לעיל פרק יג סעיפים כג"כ.

השמעת קול בשבת וביו"ט

לב. אסרו חז"ל להשמיע קול בשבת וביו"ט, בין בכלי נגינה ובין בכל כלי שהוא, ואף ביד יש אופנים שאסרו (נד), וכפי שיבאר להלן.

לג. כדין איסור השמעת קול יש להבדיל בין כלים המיועדים להשמעת קול, כגון כלי נגינה, פעמונים לסוגיהם, צעצועים משמיעי קול, משרוקית וכדו', לבין כלים שאינם מיועדים להשמעת קול, וכלההלן.

לד. בכלים המיועדים להשמעת קול אסור להשמיע כל קול שהוא, אף שלא בדרך שיר (נט), וכלים אלה מוקצה הם כדין כלי שמלאכתו לאיסור, ואסורים הם בטלול (נו), ולכן אסור להשתמש בשבת וביו"ט במשרוקית, מקלית (קולן או "מולג'חונים") (נז), פעמונים לסוגיהם וכל כיו"ב, וכל אלה מוקצה הם ואסורים בטלול (נט); אסור לתקוע בשופר (נט), והשופר אסור בטלול (פ).

אם לא לשם מצוה כיו"ט של ראש-השנה, ומותר לטלולו גם לאחר שיצא ידי חובתו (פא).

בענין השימוש בפעמון ובמדפק בדלת-הכניסה לבית, ראה לעיל פרק כג סעיפים מה"מ.

לה. בכלים שאינם מיועדים להשמעת קול (ולאו דוקא כלים, אלא הוא הדין כל הפנץ אחר שבזמנתו אפשר להשמיע קול, ובכלל זה דלתות, חלונות או רצפת הבית), מותר להשמיע בהם קול שלא בדרך שיר, אך בדרך שיר או לפי קצב — אסור (פב), ולכן מותר לדפוק בכף וכדו' על בקבוק או על כוס כדי לבקש שקט מציבור המסובים (פג), וכן מותר לדפוק במפתח וכדו' על הדלת, כדי שיפתחו לו (פד), אבל אין לעשות זאת לפי קצב מסויים (פה). גם מחדש תנועת המונה, עכ"ל. (נא) סי' שח סעי' נא ובמ"ב ס"ק קסה. (נב) עיין סי' שלח סעי' ג' דעת תורה ד"ה ועי' עיקרי הדי"ט, סי' שו סעי' ז. (נג) סי' שח סעי' נא ברמ"א ובמ"ב ס"ק קסז. (נד) סי' שלח סעי' ז' ובמ"ב ס"ק א. (נה) גלמוד ס"ק ג. מהא דסי' שלח סעי' א' ברמ"א וע"ש בשע"צ ס"ק ז. (נו) ע"ש במ"ב א"א ס"ק ג. ועיין לעיל פס"ז הערה ה'. (נז) סי' שלח במ"ב ס"ק ז. שר"ת צפת פננת ח"ב סי' יט, וע"ע ערה"ש סי' שלח סעי' ה', ועיין שו"ת מלמד להועיל או"ח סי' טג, שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' נב. (נח) ראה לעיל הערה עי. (נט) סי' תקצו במ"ב ס"ק ג. (פ) סי' תקפח סעי' ה' ברמ"א ובמ"ב ס"ק טו, ושמעתי מהגרש"ן אויערבך שליטי"א, דבזמנו אסור לטלול שופר גם לצורך גוי"מ, כי אינו עומד אלא לאיסור בלבד, ולא לשאוב מים וכדו'. וע"ע לעיל פ"כ הערה טו מחלוקת הראשונים בזה, ועיין גם סי' שח במ"ב ס"ק לה. (פא) סי' תקצו במ"ב ס"ק ג. ועצ"ק, דמי"ש מסכין של מילה לאחר המילה דאסרנון בטלול, הגם שיתכן שיצטרך עוד למול, ועיין פ"כ הערה נא. (פב) סי' שלח סעי' א' ובמ"ב ס"ק ב' בשע"צ ס"ק ד, סי' שלח סעי' ג' ובמ"ב ס"ק ט. (פג) סי' שלח במ"ב ס"ק ז. (פד) שם סעי' א' ברמ"א ובמ"ב ס"ק ז. (פה) ודלעיל הערה פב.

(טו) קכ"ד ז' חגג צברמליה נח כו, הפשר דוקא צמונה צברמליה מע"ש חבל צהונה בשבת נח גרע מוקפה באשפה בשבת דשרי, ומיכו לא דמי דבאשפה רחוי נעילה ונשמש זה חבל הכה לא לריך לה היום שאין רחוי להציה להגר וצברמליה ליכה מהא נכסוי צו, ודגו לשפוד לאחר שנגלה דאמר ציה כ"ח צ' דהוי מוקפה, ומיכו התם כי צ"י צבס רח"ו משום דשפוד לחו כלי חבוז דמטעם קוף משמש, וגראה דוקא צברמליה חסרי שמואל ור"י צחין לורך לשימובן היום, חבל צכלי כה"ג חף שאין לו שימוש היום חשיב בני ולי"ט, ומיכו דוקא צחין לורך לכן היום נשום שימוש חבל חי רחויין לחיזה השמש לא גריעי מדבר שמלכתה לחיסור דמוחזקין לורך גופו, חלא דשמואל ור"י ס"ל דאין לורך צהן כלל, ורצה סבר דחוי לכפורי צ"י ויש לעי' חי דוקא לורך גופו שרי רצה חי חפי' מחמה ללל, דאשפד דחשיב ככלי שמלכתה לחיסור, כיון דאין רחוי היום לנגלכתה, ורצה דשרי רצה צרה"ר היינו צעומד לכנסו חבל זרקו לרה"ר הוי מוקף לאשפה, ואי מצעוד יום זרקו חסור, וכ"כ המ"ב ס"י ש"ח ס"ז צב"ל.

מש"כ הע"ז ס"י ש"ה סק"ו לפרש דברי החו"ק כ"ד צ' ד"ה ורצה, תמוה מאד ודברי חו" פשוטין דרצה חיה לי מוקפה, ואין לית לן מוקפה ורצה"ו ס"ל דר"י ורצון צנולד פליגי וכמ"כ לעיל, ודברי העור כבר פירשם אחרונים ז"ל והלכך למחן דמפרש דחשיב מעין מלאכה, לחו נולד הו"א, ושרי חף צו"ט וחף למחן דאסר נולד שרי נשבר בשבת חפי' צרה"ר, כיון שעושה מעין מלאכה. והא דשרי רצה לעלולי משום דחוי לכפורי נראה דלחו דחשיב לי מעין מלאכה צמה שראוי לכפורי צו, דלא מצינו חלא מלאכה כיוסו דורך בני אדם לקיימן להבו, חבל לכפורי לחו מלאכה היא ואין משמרין התרם בשביל כך, חלא דחשיב לי לורך צו כמו שופר לגמע צו מים ורחה ומלגז לתת עליו לקטן, חבל הכרצ"ד כי דשירי פרוזמיות דוקא של עליות מלוח חבל שירי צגדים חף שאין צהן ג' רחויין לקינות ולתמה מהר"ב, ומשמע דה"ל חשיב מלאכה לכפורי צו ומיכו שירי צגדים משמרין אותן לקינות ושדופי מהר"ב קענה.

קכ"ה ח' חוד"ה מהללת, ע"י מהרש"א חבל קשה למה הביא מהא דר"י צהרם דאין רחוי משום דאיכא לאוקמה צנשבר מע"ש וכו'ו להו להציה חא דשמואל דלית לי' מוקפה, ואפשר דמייחא מהר"ב דסגי מעין מלאכה ומדחתם שמואל נראה דבחד גוונא חיירי, ומחא דשמואל לית לי' מוקפה חין רחוי דאיכא למומר נולד חיה לי' וכדעת ר"ת שהציה רח"ש שלהי ציה, והלכך מייחא מהא דהר"ב קענה. (יז) שבת מ"ה צ' הואיל ואדם קובע לו מקום ח"ל חביו לר"י וברו כילת חתנים כו' וכתבו חו"י הוכי דקצב מקום לגמרי לכוי"ט חסור כדאמר פי' כה"כ קכ"ג ח', וחינו סוכי צירי ומזורי דקפיד עלי, וז' מדבריהם דהוי קובע לו מקום דהכ"ה היינו שאין משתמשין צמונה חלא מלאכה, ותימא דח"כ מחי פריך מכלית חתנים, חלא הכה מורה מלאכה לחיסור חלא הותר חלא לורך גופו, ודוקא צדק לפעמים לשמש צו לורך גיפו חבל דבר שאין דרך לשמש צו כלל מודה ר"ש דאסור כמו סכינא דאשכחתי ויהד של מהרי"ב וכו"ו, ור"כ דין הוא שמורה חסורה לר"ש, חבל כילת חתנים מלאכה להיות, ואפשר לפרש נולד דבריהם ז"ל דהוי קובע לה מקום היינו שאין מעלעלין אותה חלא משמשין צה צמקומה וכל שקובעין לה מקום לא חשיב כלי לעלעול, ופריך מכלית חתנים, ומיכו צקביעות מקום גמור כה"ג נמי חסור וכמ"כ לעיל ס"י מ"ה ס"ק ע"ז, לענין נר בשבת, וכ"כ אחרונים ז"ל דאסור לעלעל מורה שעות שעל הכותל, ע"י שיע"ה ס"י ש"ה סק"ה, ואין לו מקור נכון צגמי חלא זכר לדבר צסוגין, וע"י חו"י לעיל ל"ה ח' ד"ה ואפילו משמע דמפרשין כמ"כ.

(יח) קכ"ד צ' כל הכלים הניעלים בשבת שצריהם ניעלים, נראה דחף כלי שמלכתה לחיסור, ועכש מלאכתה להיות, חו שרי כלים מוקפים מחמת חסרון גיס ושצרו נטי"ש מותרים חף מחמה ללל, חמ"ס צנשבר בשבת ו"ל דהוי נולד חף לר"ש כמו חפר צירה ש"י חו' ציה ח' ח', דחשיב נולד חף לר"ש, מיכו יותר נראה דלא צ"ע

לניעלה הקון מודה רצה דמוח לעלעלה חס וחדה לעולם צהדיח לדעת השו"ע ס"י ש"ה וכמ"כ לעיל ס"י מ"ב חלא השוה רצה שבת ועומחה חלא צסתמא, ומיכו חס ידוע צלבו חלא יקיימה חלא סופו לצורקה צין גרועות מקרי יחוד נשבת חחת, וכיון דאין דרך ליחדה לא מהני יחוד לזמן מועט כמ"כ ס"י מ"ב, ובמ"ב ס"י ש"ה ס"ק מ"ה כי דמחני יחוד וכתם הדברים ונגמד מן המפורש סכ"ב שס, [ע"י ס"ק כ"ד דעת חו' זכר"ס כמ"כ].

(יז) קכ"ד צ' ל"ט חלא צנשבר מע"ש, לפ"ז פלוגתהו חו' חסר להו הכנה לדחשמים חזיון כל שיעשין מעין מלאכה, חלא דאין דעתו עלי' מסתמא לר"י עד שיזמין ורצון כר"ש, ופריך משצרי כלים שאין עושין מעין מלאכה דמייכין להסקה ובזה מודה ר"י דאין חסרון הכנה כיון דשיקקן להסקה הן עומדין, וע"כ צנשבר צו"ט חיירי, ואסר ר"י דחשיב לי' נולד, וכי הוכי דשצרי כלים שאין עושין מעין מלאכה חשיב נולד הי' עושין מעין מלאכה חבוז נולד ומכאן יש להוכיח דעושין מעין מלאכה חשיב נולד ואסור צו"ט לדעת רמ"א ס"י חל"ה וכמ"כ מ"ה ס"י ש"ה ס"ז דחי מעין מלאכה לא חשיב נולד, ח"כ לא פריך מידי דשפיר ו"ל דצנשבר מע"ש פליגי ומשום חסרון הכנה חבל נשבר בשבת שרי חבל צחין עושין מעין מלאכה ועומדין להסקה לא חסר הכנה צנשבר מעו"ט ובצנשבר צו"ט חשיב נולד, ודברי הע"ז שס תמוהין מחד שהקי' למה לא קיי"ל כרצה וכבר החריך צזה הר"ש שלהי ציה דחיון דברי רצה דקיי"ל כרצונה שלהי שבת, ויש סומכים אדברי רצה צנולד עיי"ש, גם לא הזכיר הע"ז שהר"ף והרמב"ם נחלקים צין שבת לוי"ט, ותימא על אחרונים ז"ל שהציה המ"ב שס צב"ל, ד"ה לשום, שטו מדברי המ"א, ודברי המ"א מוכרחים צסוגין, וכ"ה צהדיח צחוי צסוגין ד"ה ורצה, דלפי' הע"ז שפיר ו"ל דרצה שרי חף צנשבר בשבת וכתיב חפי' דבעלמא חיה ליה מוקפה, וצ"ס חק"א הביא המ"ב צשע"ל סמוכין לדבריהם מ"י רש"י צסוגין ואינו רח"י כלל, חלא מצינו פלוגתא צגמי ח' חשיב נולד חלא חי נולד חסור ותי"ק סבר מוכן הוא היינו דלא חשיב מוקפה דחא לכוי"ט חסור מוקפה גרוגרות ולמוקים ואצנים ורצה דלא חשיב מוקפה חשיב מוכן וכן צחולין ו"ד צ' חשיב לי' נולד לר"י, ומש"כ רש"י כיון דרחוין למלאכה משום שאין עומד להסקה לריך שיהא רחוי למלאכה ובכלי חרס וחוכיות חיירי ור"ה צצצרי כלי עץ שאין רחויין למלאכה ורחוין להסקה חשיב מוכן, ויש לעי' דלעיל כ"ט ח' אשמעינן רב דאין מסיקין צצצרי כלים לר"י חלא משנתנו היא זו דאסר ר"י מעין מלאכה, ו"ל משום דמחני חוכא לאוקמיי צנשבר מע"ש ופליגי חי מוקפה היא.

ומיחוד קשה חא דכי רח"ף צסוגין משמיי דר"ג דהלכה כר"י משום דר"מ ור"י הלכה כר"י, ור"י ח' כיון דשנה חנה דברי ר"מ צסתם הלכה כר"מ ואי פלוגתהו צמוקפה חלא כבר הוכרע צגמי שלהי שבת דהלכה כר"ש, ו"ל דס"ל לר"ג דנולד חמיר עפי, וכדעת צה"ג, ומיכו קשה דחא ר"י קאמר מחן דלית לי' מוקפה לית לי' נולד, וע"כ דחיון דברי ר"י מהא דרצה דאסר חוד צנשבר צו"ט חו' מהא דאסר שלהי פי' נועל גרעיני חמרה, ולמה לי' לר"י לעעס דר"מ ור"י הלכה כר"י חבל לדעת אחרונים ז"ל החולקים על המ"א חתמים נמי חיה להו מוקפה ואפ"ה צעושין אעין מלאכה סגי חלא חשיב מוקפה, ולמחי דקיי"ל כתי"ק חף צו"ט דקיי"ל כר"י שרי צמעין מלאכה, והלכך חין פלוגתא זו פלוגתא המוקפה, ומיכו קשה דחא ר"מ לית לי' מוקפה מחמת מיאום לעיל מ"ד ח', ו"ל דנולד חיה לי', פי' הוכי דחיה לי' מוקפה מחמת חיסור, ומדברי רח"ף ור"ה רח"י גמורה לדעת החולקים על המ"א, דמעין מלאכה לחו מוקפה ולחו נולד הוא וחף צו"ט שרי, חלא צסוגין לא נחישב לפ"ז ולי"ט.

(טו) כתב צמ"ב ס"י חק"א דחא דמסיקין צצצרי כלים צנשבר מעו"ט היינו צחין עושין מעין מלאכה חף שעושין מעין מלאכה לדעת המ"א, חה תימא דחא לכוי"ט נשבר מעו"ט ועושה מעין מלאכה חשיב כלי ואינו עומד להסקה, וכי נשבר צו"ט ואינו רחוי למלאכה חשיב נולד, ואסור, וכן כשמסיק צהן חסור להפוך צהן צנשברו ואין רחויין למלאכה.

ב. ע
תשמי
הוא ב
ד:

וע"ן
הערה
וכדומ

פרק א'

מוקצה מחמת חסרון כיס, וקביעות
מקום

[סימן ש"ח סעיף א' ב']

א. אופני מוקצה מחמת חסרון כיס

מיהו
עליהנ
מדין
בהם
חסרון
דאע"
ח"כ
שא

א. בשו"ע סימן ש"ח סעיף א' כתב, מוקצה מחמת חסרון כיס וכו' שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר. מדברי השו"ע שלא הצריך לדין מוקצה מחמת חסרון כיס רק הקפדה שלא לעשות בו תשמיש אחר ולא הצריך שיקפיד ליחד לו מקום, משמע דלא כהבית מאיר שהובא בשעה"צ סי' ש"י אות י"ט דס"ל דמחמת ח"כ נקרא רק כשהדרך להקפיד וליחד לו מקום, ונפק"מ לכיס המיוחד למעות ומקפיד שלא להניח בו דברים אחרים ואינו מיחד לו מקום, דהב"מ כתב שדינו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון שאין דרך להקפיד ליחד לו מקום, אך מדברי השו"ע לא משמע כן וכמשנ"ת וא"כ הוי מוקצה מחמת ח"כ, וכ"מ במשנ"ב סי' ש"י סקכ"ז. ואף דבשבת קכג. אמרינן על עלי דהוי מוקצה מחמת ח"כ, דכמו דמוקצה מחמת ח"כ מקפיד עליו ומיחד לו מקום ה"נ מיחד לו מקום, וזה משמע לכאורה כהבית מאיר דבעינן יחוד מקום בדוקא. כבר כתב בספר טלטולי שבת בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שכונת הגמ' דיחוד מקום הוי בגדר סימן בלבד שמקפיד על החפץ.

כלים

ג. נ
ופירו
כדי
לסחו
הוסי
שבח

עוד
לתש

מאד ו
לו מק
וכדומ
וגם מ
כיס.

גכ
לו מק
לצורך
אדם ו
דברים
לטלטי
מוקצו
כלל מ

הרב שלמה זלמן אויערבאך
פעיה"ק ירושלים תובניא

ב"ה. יום אלה ק מאז ה'תש"ח

לכבוד ידידי היקר והנעלה הרב הגאון וכו'
מוה"ר יצחק דרזי שליט"א

בשמחת לב קבלתי ספרך היקר "שבות יצחק" על עניני מוקצה, ונהניתי לראות שמבוארים ומסודרים בו הרבה הלכות חשובות בעניני מוקצה, בסדר יפה ונכון בטוב טעם ודעת, אף גם טעמתי מצוף אמריך ונהניתי, אשר על כן מחזקינא לך טיבותא גין דא, ואמינא לי' יישר כוחו וחילו לאורייתא.

ויחד עם תודתי גם אברך אותך בברכה נאמנה מקרב לב אוהב, שנתן התורה יהא בעזרך להמשיך בעסק תוה"ק יומם ולילה, ותזכה להצליח לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ולהוסיף תת עוד הרבה תנובה, מתוך עונג ורוב נחת כל הימים, ולזכות בהם רבים, כאשר עם לבבך וחפץ אוהבך ומוקירך.

שלמה זלמן אויערבאך

ולחבה"ק וחביבותי דמר הנני כותב גרגר קצר על האמור בספר בפרק א' אות א', דמזה שלא נזכר בשו"ע סי' ש"ח סעיף א' בדין של מוקצה מחמת חסרון כיס רק התנאי של קפידא ולא יחוד מקום משמע לא כהבית מאיר. והנני להעיר בזה דכמו כן לא נזכר שם בשו"ע דמוקצה מחמת חסרון כיס הוא רק בדבר שמלאכתו לאיסור, שזה חשוב מאד בהך כללא דחסרון כיס, שהרי בגד חשוב

מאד וכדומה שפיר מותר לטלטל בשבת, וגם לא נזכר שם שאם יחד
לו מקום מחמת חשיבותו ומקפיד שלא לטלטלו כלל כשעון קיר
וכדומה, שאפילו אם מלאכתו להיתר, מ"מ הואיל ומייחד לו מקום
וגם מקפיד לא לטלטלו כלל שגם זה בכלל מוקצה מחמת חסרון
כיס.

גם בעיקר הדבר חושבני שהבית מאיר סובר רק דמזה שמייחד
לו מקום מוכח שמקפיד עליו ומתיר משום כך לטלטל כיס של מעות
לצורך גופו ומקומו, ועל זה הוא שכתב "שהרי עינינו רואות דאין
אדם מקפיד עליו לייחד לו מקום" וגם הרי לפעמים מניח בו גם
דברים אחרים, אבל בידוע שמקפיד עליו מחמת חסרון כיס לא
לטלטל כלל וגם לא לצורך דבר אחר יתכן שאף גם הוא מודה דחשיב
מוקצה מחמת חסרון כיס כדבר שמיוחד לאיסור, וא"כ לא מוכח
כלל מהשו"ע דלא כהבית מאיר.

הנ"ל.

mally be consigned to a designated place. If the owner won't use it for fear of damage, it is muktza כּיס חסרון, even if not kept in a designated place.^{2,3}

c. *The Utensil Has No Other Permitted Use*

The mere fact that the utensil is expensive and easily damaged does not automatically cause the utensil to be muktza. It is muktza because it will not be used on Shabbos. For instance, one has a very expensive set of crystal glasses, which is easily damaged. The owner normally sets it aside and would not use it except for special occasions. On Shabbos he discovers he has no other glass, and now wants to use a crystal glass for general purposes. The glass is not muktza as it has a permitted use and, thus, stands "prepared."* A "shochet's" slaughtering knife, on the other hand, has no permitted use on Shabbos. This knife did not stand מוכן (*prepared*) Erev Shabbos to be used on Shabbos. It could not be used for slaughtering (since slaughtering is prohibited on Shabbos) and would not be used for other general uses for fear of damaging its razor-sharp edge. The knife is thus classified as muktza כּיס חסרון, muktza due to [concern for] monetary loss.⁴

* See Overview.

כוונתו בזה לדין יחוד מקום המובא בגמ' לענין מוקצה מחמת חסרון כּיס דכלים שמוקצים מחמת ח"כ בודאי מטלטלים בחול לצורך חשיש וא"כ איך שייך לומר דבטל מינייהו שם כלי, אבל בכלל חתנים כיון דאף בחול אינו מטלטלה איך עליה שם כלי דכלי (לענין מוקצה) הוא דבר המיטלטל כן נר' בכוונת החזו"א. אכן שמעתי מהגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א דאין להחמיר בזה כמש"כ לקמן הערה 19.

⁴ הבאנו כאן דמוקצה מחמת חסרון כּיס שייך דוקא בכלי שמלאכתו לאיסור, אבל בכלי שמלאכתו להיתר לא שייך ביה מוקצה מחמת חסרון כּיס, וכן פסקו להדיא הגר"ז סי' ש"ח ס' ד' והערוה"ש סי' ש"ח ס"ס ד' וס' י"א. ואין להקשות לפי"ז א"כ אמאי אמרי' דכלים של היתר הנתונים באוצר הוו מוקצה מחמת חסרון כּיס כדאיתא ברמב"ם פ' כ"ה הובא ברמ"א סי' ש"ח ס"א ובגר"ז הנ"ל, דודאי אם מוקצה דעתו מלהשתמש מכל חשמישי הכלי, או הוה הקצאה גמורה, אכן אם

² היינו דהא דאיתא בשבת קכג. ובכ"מ כיון דקפיד עלייהו מיוחד להו מקום, לאו למימרא דיחוד מקום הוה תנאי כדי שיהיה מוקצה מחמת חסרון כּיס אלא יחוד מקום הוה כסימן שמקפיד עליו, ואה"נ אם מקפיד בעל הכלי על הכלי גם בלי יחוד מקום הוה מוקצה. וכך באר לי מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א, עיין בתשובתו בסוף הספר אות י"ב. ועיין בתשובת הגרש"ז אויערבך שליט"א בסוף הספר אות ה' ע' בבית מאיר סי' ש"י דפסק דכּיס המיוחד למעות מותר לטלטלו כיון דאין דרך לייחד לו מקום, ועי' בשעה"צ סי' ש"י ס"ק י"ט שהביא דבריו. אבל מסתימת לשון המחבר משמע דלא בעינן יחוד מקום, אלא כל שמקפיד עליו הוה מוקצה מחמת חסרון כּיס.

³ עי' בחזו"א סי' מ"א אות ט"ו לענין נר ובסי' מ"ג אות י"ז בענין כילת חתנים דמבואר מדבריו דכל שמייחד מקום אפי' בכלי שמלאכתו להיתר הוה מוקצה וז"ל וכל שקובעין לה מקום לא חשיב כלי לטלטול עכ"ל. וראוי להעיר שאין

The owner does not permit them to be used for any function other than their designated purpose because they may become defective (e.g. a barber's razor). The owner is opposed to the razor's use for a secondary function (e.g. a table knife), because it may damage the cutting edge which must be perfectly sharp. The barber's razor is not used on weekdays for any function other than shaving, which is a prohibited Shabbos activity. Therefore, the barber's razor is totally excluded from Shabbos use and is considered *muktzeh*.^[22]

Another example is a knife used to slaughter animals. A slaughtering knife is not used for any other purpose, and slaughtering is forbidden on Shabbos. Therefore, the knife is totally excluded from Shabbos use and is deemed *muktzeh*. If the owner withholds the utensil from unrestricted use, because it may become defective, it is considered *muktzeh*.^[23]

22. ראיתי כתוב שהגדרת מקצה חרות כפי תלוי אם החפץ הוא נוח לשינוי וכל להתקלקל בנקל. אבל כבר נראה שאין זה נכון, ודאי כל הצדדים שמנו במשנה שבת דף קנב בנזק אחד של מהירש והמפר הגדול וברומה הלא היו כלים גסים וחקים העשויים לנסר עצים או להרוש השרה, ואף על פי כן נחשבים למקצה מחמת חסרון כפי. אלא גדר "חסרון כפי" הוא כל שמתקלקל החפץ כשמשמתיש בו להשימוש אחר וולת השימוש המיוחד לו. ועי' ברב"ר הנזכרות שמשון הובא בהגהות רע"א סוף סי' רטו דמבואר מבריו וכלי שרדיה מקצה מחמת חסרון כפי לא בעינו דקא שיקפידו הבעלים לא לטלטל כיוון ממוקם למקום, וסגי אם רק מקפידים שלא להשתמש עם החפץ להשימושים אחרים כיוון שמתקלקל בזה. רבי שם דמוקצה מחמת חסרון כפי מותר לטלטל לצורך מקום, ולטלטל למקום אחר אין כאן חסרון כפי, והרי מבואר מזה דברי שו"ת ההפך מקצה חסרון כפי שמתקלקל בזה. דאי לא הכי איך חב הנזירות שמשון שלצורך מקום מותר לטלטל, ואם מקצה מקום, ופי' לאו הכי איך חב הנזירות שמשון שלצורך מקום מחמת חסרון כפי קביעות מקום, ופי' לא חולק על הנזירות שמשון מטעם אחר, דכיון דלצורך גופו אסור ה"ה לצורך מקום, אבל לא חולק עליו מטעם דלצורך מקום צריך להיות אסור משום דמקצה אדם דעתו מלטלטל במקום למקום.

23. הנה הרמב"ם בפסוק בה מהלכה שבת הלכה ככתב: כל כלי שמקפיד עליה שמה יפחתו רמיו בנזק כלים העומדים לסחורה וכלים חקיים ביותר שמקפיד לשון הרמב"ם משמע אסור לטלטל. וזה הוא הנקרא ממח"כ. עכ"ל. ולכאורה פשוטו לשון הרמב"ם משמע שרק כלים חקיים ביותר היו בנזר מקצה מחמת חסרון כפי. וכ"כ המג"א בסי' ש"ח סי' ק' גרובל דבר שדומה יקריים אסור, וכ"כ בשלחן ערוך הרב סי' ש"ח ה"ד ו"ל: ואז צריך לומר כלים חקיים ביותר אף על פי שאינן לסחורה וכו', עכ"ל. אמנם המהר"ב כשכתב דה"ד דנא של מקצה מחמת חסרון כפי, כפינו שיהיו דמיה יקריים, וכן המ"ב לא כתב בשם מקום דברי שו"ת מקצה מחמת חסרון כפי, כפינו שיהיו דמיה יקריים.

ואפשר לומר בכוונה כל הני אחרונים שכתבו בהגדרת חסרון כפי שדומה יקריים דאין

B. Basic Rule of Muktzeh כפי מוקצה חסרון כפי מוקצה חסרון כפי מוקצה חסרון כפי

Muktzeh may not be moved on Shabbos, but is only used on special occasions because it may become damaged, is not categorized as *muktzeh*.^[24] However, *muktzeh* may be moved by a gentile or *l'achar*.^[25]

C. Utensils Which Have a Permitted Usage

A utensil whose use is permitted on Shabbos, but is only used on special occasions because it may become damaged, is not categorized as *muktzeh*.^[26] Therefore, one is permitted to move it on Shabbos. Although the utensil is only used on special occasions, it nevertheless may be used on Shabbos because its use is permissible. Therefore, the item is considered prepared for Shabbos use. For example, an expensive set of dishes which are only used on special occasions, due to their delicate nature, may be used on Shabbos if another set of dishes is not available. The dishes are permitted to be used on Shabbos, and there is a possibility that they actually will be used on Shabbos. Therefore, the dishes are considered to have been prepared for Shabbos use, and are not considered *muktzeh*.^[27]

כוונה אלא ברוב דוגמא, וכדבר שרמיי יקריים ברוב כלל אדם מקפיד לא להשתמש בו להשימוש אחר, אבל עיקר ההגדרה תלויה אם האדם מקפיד לא להשתמש עם החפץ להשימוש אחר. דוגמא לזה מציינו בשו"ת אג"ת סי' כ"ב סי' ק"י, בהא דמציינו בשבת דף קנב דברי לוחות מוקצה מחמת חסרון כפי בעינו ויחיד מקום, וכתב שם דכוונה הגמרא דהוה רק בנזר סומן שמקפיד על החפץ, ע"ש. וא"כ ה"ה בכוונה אחרונים אלו שכתבו שבכ"י שו"ת ממח"כ בעינו שיהיו דמיה יקריים דהוה רק בנזר סימן וריגילות, ולאן דוקא. ועי' באו נזכר ד"א סי' כ"א [דף לח] מה שכתב בזה.

24. ש"ע סי' ש"א.

25. מ"ב סי' רע"ט סי' י"ד.

26. פשוטו דברי המהר"ב משמע דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שייך ענין מקצה מחמת חסרון כפי, וכשהביא בריש סי' ש"ח דוגמאות של מוקצה מחמת חסרון כפי הזכיר רק כלים שמלאכתם לאיסור, ולא כלים שמלאכתם לזוהר. וכן יש לדקדק מלשון המשנה (שבת דף קנב): "תנו רבנן כלים שמלאכתן בשבת חייבין המסר הגדול ויחד של מחיר שיהו". דרי דהתנא ג"כ נקט רק כלים שמלאכתם לאיסור. והתוספת שבת סי' ש"ק י"ג הבא תשובת הרא"ש בזה (כלל כ"ב סי' ח"ה), וי"ל: ויש מוקצה אחרת שמקצה מחמת מלאכתו של איסור והוה מקצה מחמת גופו, והוא מוקצה מחמת חסרון כפי, כקרינן התוס' ובשמים שאסור לטלטל אף לצורך גופו, עכ"ל. וא"כ גם הרא"ש סבר כן דמוקצה מחמת חסרון כפי שייך רק בכלי שמלאכתו לאיסור. וכן משמע מדברי השלחן ערוך הרב סי' ש"ח

ע"כ

D. Permitted Utensils Which Are Considered Muktzeh
מקמת חקרין כּיט

It is possible for a *muktzeh* to be classified as *muktzeh* not to move around, because they may become damaged while being moved. This type of item is exclusively used in a stationary position, and is therefore considered *muktzeh*. An example of this type of item is a *breakfront*. Although one does indeed use it, one does not move it around from place to place.^[27]

ס'ד ו'ז'ל: ואין צריך לומר כלים היקרים ביותר אעפ"י שאין לטחוריהן אלא שמלאכות לאיסור ומקפיד עליהם מלהתמש בהם תשמיש אחר, עכ"ל. הרי מבואר מדבריו דמקצה מחמת חסרון כּיט שייר רק בכלי שמלאכות לאיסור.

ובבאר שטיהו זו כּיט הוטפת שבת כּיטוּן שי"י ג. וז"ל: דהא עיקר העטע דכּלי שמלאכות לאיסור גרע טפי מכלי שמלאכות לחיות. אינו אלא משום דכּיטן שמלאכות לאיסור ואינו יכול להשתמש בו למלאכות המיוחדות לו. מקצה דעתו ממו וקובע לו מקום שיורה מונה במקומו, ולכן לא שרי לטלטלו אלא דוקא לצורך גופו ומקומו, דבהו החירו חז"ל במבואר כּפ' כל הכלים, ואם הוא דבר שמקפיד עליו ביותר כּיטן סכּן של מילדאית ביה תרי טעמי לאיסורא, הדין שמלאכות לאיסור דמכה הן מקצה דעתו מניניה, וגם הוא חסרון כּיט, דמחמת כּוּ מקצה דעתו טפיו מניניה, אסור גם לצורך גופו ומקומו, אך אם הוא דבר שמלאכות לחיות אף שיש בו חסרון כּיט לא נגרע כּוּהו כּשבכל זה, דכּיטן שיכול להשתמש בו כּשבת כּדורך תשמישו בחוץ, לא מקצה דעתיה מניניה כלל, עכ"ל.

27 המחבר כּיט שח"כ כתב בזה"ל: כל כּלי אפ"י הוא גורל וכּכד הרבה לא נחטבל שם כּלי ממנו, לא מפני גודלו ולא מפני כּבדו. עכ"ל. ועי' כתב המ"ב בס"ק ח' וז"ל: ונראה דאם ביימות החוץ הוא זהיר מלהניעה ממקומו כּרי שלא תפסד ותתקלקל, ממילא הוא כּבלי שירר מקצה מחמת חסרון כּיט ואסור לטלטלה, עכ"ל. לכאורה משמע שאף כּבלי חיות הקודים.

מקצה מחמת חסרון כּיט ודלא כּהנ"ך אחרונים שהבאנו למעלה בציור הקודים אולם לאחר העיון נראה דאין המ"ב חולק על ה"ך פוסקים שהבאנו לעיל. ואעתיק כאן מקצה מחמת חסרון כּיט ודלא כּהנ"ך אחרונים שהבאנו לעיל. וז"ל: ורק ריש מ"ה שריאיתו בספר לחמי השלחן בפתיחה שהסביר הענין בטוב דטעם דעתו. וז"ל: ורק ריש לחלק, כּיטן כּלי כּסף וכלי זהב שעומד להשתמש בו לפרקים, רק כּדורך כלל אינו משתמש בו ורק כּישיש אורחים או לפעמים אף באורחים אין משתמשים בו ורק כּיטן מיוחדים לטפס, כל כלים האלו הוגם שמקפיד עליהם מחמת יוקרה וששיבותם שלא מיוחדים לטפס, או כּשיבואו אצל אורח חשוב מאוד, וזה קורה פ"א בעשר שנים, או כּליים להשתמש בהם כּבסמך רק באופן ויזמן מן הכלל, אין עליהם לו סיבה שיהא מחמת חסרון כּיט, דהא עומד להשתמש בהו, ואף כּשבת יוכל להזדמן לו סיבה שיהא מחמת חסרון כּיט, וכן בחוץ ויכל להזדמן אופן שישתמש בהו כּיטן שיהיו אורח חשוב, וכן אם נסב כּליי יוקה מכלים של פסח, ולכן לא מקצה דעתיה מניניה כּיטן שלא כּטל שם כל כּלי מכל"כ וגם מלאכות לחיות, וגם יוקה שמציאות ישתמש באלו באיזה סיבה שהיא וכו'. משא"כ המ"ב מיידי כּבלי שיהא כּיטן ארזו וכדומה ומקפיד בחוץ שלא להזיזו במקומו, בזה שפיר יש עלייו דין מקצה מחמת חסרון כּיט, כּיטן שאין מציאות שישתמש בטלמלו בחוץ.

The same rule applies to an expensive picture that one is cautious not to move because it may become damaged.

E. Merchandise

Merchandise [except for food items, described below] is considered *muktzeh* כּיט חקרין כּיט, even if the items are in the category of *shabbos* כּיט. One is careful not to unnecessarily handle these items because they may become ruined and lose their market value; their use on Shabbos is improbable. Therefore, they are not *מותרין*, *preparing*, and are considered *muktzeh* כּיט חקרין כּיט.^[28] The same rule applies even if the items are sold from one's house.

Included in *muktzeh* כּיט חקרין כּיט are items bought from a store which one has decided to return. The person wishes to return his purchases; and, therefore, is extremely careful to maintain them in perfect condition. Accordingly, these items are completely set apart from use on Shabbos, and are not *מותרין*.^[29]

F. Food Merchandise

Food merchandise is not *muktzeh* כּיט חקרין כּיט, even if the

ולא שייר כּוּהו לומר שיוכל להזדמן טיבה שעל ידו זה ישתמש בו, כּיטן שלא נעשה להטלטל בשום אופן, ורק בשעה שצריך לחקו וכדומה או יטלטלו, שוב הוי השימוש לצורך איסור שאסור לחקו בשבת. נמצא וכלי זה הוה כּמלאכות לאיסור. דהיינו שאינו מטלטלו רק לצורך דבר, האסור בשבת וכו', וממילא שירר בהרין מקצה מחמת כּיט, ולפי"ז י"ל דאין מחלוקת בין האחרונים, וכו"ע מודו בכלים העומדים לשימוש אף שהוא לומר רחוק אין עליהם דין מקצה מחמת חסרון כּיט, ובכלים שאין עומדים לשימוש כלל אף לומר רחוק יש עליהם דין מקצה מחמת חסרון כּיט, עכ"ל. ועי' בזה בספר הר"ר שבת סימן י"ס"ה.

28 הרמ"ב כּיט שח"ס"א כתב וז"ל: וה"ה כלים המיוחדים לטחורה ומקפיד עליהם, עכ"ל. וזהו הרמ"ב לא כתב להדיא אי איירי אפ"י בכלים שמלאכות לחיות, ונתחלה לדוד ריש סימן שח' דייק מדבריו השלחן ערוך הרב דהרמ"ב איירי אפ"י בכלים שמלאכות לחיות, ועי' בהיי ארזם כל סה' הלכה ז' וז"ל: או כלים המיוחדים לטחורה ומקפיד עליהם וכו', ואפ"י כּל סעודה כּיטן קערות וכלי זכוכית וסכינים, עכ"ל. וכן פסק הקיצור שלחן ערוך סי' פח הלכה ג'. אמנם עיין בתפארת ישראל (בבבבב שבת, כללי מקצה סי"א) וז"ל: מקצה מחמת חסרון כּיט, ר"ל כל דבר שמקפיד שלא יופסד בתשמיש אחר, כּכל סחורה שמונה בחנות ואוצר. מזה ג"ל דכתשמישי שמיוחדין לו (כּשלא יאופיטען ושנופץ טור מנעלים) מותר לישלן מחנות, עכ"ל, ועי' בזה בשו"ת דברי יואל סימן יט.

29 תשובות הגאון ר' שלמה זלמן אורבךבאך זצ"ל, דפס' כּסוף ספר טלטולי שבת.

אלו דיני המוקצה מחמת מלאכתו שהוא מותר לצורך גופו ולצורך מקומו כיון שיש עליו תורת כלל. ויש דבר מוקצה מחמת מלאכתו והוא כמוקצה מחמת גופו והוא מחמת חסרון ים כקורנם הזהבים ונשמים¹⁹ שאסור לטלטל אפילו לצורך גופו ומסר הגדול אחד של מחרשה וסיכי זירי ומזורי וכן ארזי ואשוחי שמותר²⁰ להסיקן צ"ט.

ואחרי שביארנו דיני המוקצה הוצרכנו לפרש דיני הטלטול, שיש כמה דברים שמותר בהם לטלטל אפילו דבר המוקצה מחמת גופו או מחמת אסורו. יש מהם שמותר לטלטל בעצמם ויש מהם על ידי דבר אחר. ומלאחי בהם עשרה דרכים.

הדרך הא', מזניו שהתירו לטלטל האסור מצד ההתר כחררה שהטמינה גחמלים שהתירו לתחוב צבוע או צכרר ולנערה. ודוקא צכוכה, אבל צמיח נעשית החררה נסים לדבר האסור. א"ג אפילו צמיח ושמי הכא דלא נעשה החררה נסים אלא לצורך האפייה לסלקה.

הדרך הב', שאין צריך לטלטל האסור מן הצד לנערו אלא מותר לטלטל ההיתר בעוד שהאסור עליו, הוא ששנינו²¹ נוטל אדם את בנו והאבן צדו, ואוקימנא בתניוק שיש לו געגועין על אביו. והטעם משום נערה דינוקא שרו ליה. והני מילי ברשות היחיד ודוקא אבן אבל דינר לא דילמא נפיל ואתי לאתויה.

הדרך הג', שמותר לטלטל ההיתר בעוד שהאסור עליו ואפילו צמיח שנעשה נסים לו, והוא שיהיה נסים כמו כן לדבר ההיתר, והוא ששנינו (שס) מטלטלים תרומה טמאה עם תרומה טהורה. ודוקא כשהטהורה למטה דלא מצי שקיל להטהורה. ודוקא צפירות המיטמפין דאי אפשר למשדינהו ולמינקט תרומה טהורה, הילכך מטלטל להו בתוך הכלכלה עד דזריק לכולהו לפתורא ושקיל ליה לטהורה ואביל לה. לפי שכל דבר המוקצה מחמת גופו כתרומה טמאה וכאבן ודבר המוקצה מחמת אסור כנר שהדליקו בו בשבת דאחזקאי לצין השמשות אינו מותר לטלטלו אפילו עם ההיתר כל היכא דמזניו לנעוריה ולמשדיה ולמנקטיה. והני מילי לצורך גופו, כלומר שאין צריך אלא לתרומה טהורה, ואם צריך לכלכלה נמי הרי יכול לנער הכל וליטול הכלכלה כדאמרין²² לינערינהו נעורי, אבל אם צריך למקום הכלכלה דאי נמי מנער למה שבחובה צריך למקומה, מטלטלה עם הכל, כיון שנעשית נסים אף לדבר המותר מותר לטלטל הכל לנערו. וכנונא אגב קטמיה שהתירו²³ אע"ג דאיכא עליה שברי עגים, משום דנעשית הכנונא נסים לדבר האסור דהיינו שברי עגים ולדבר המותר דהיינו האפר שמותר לכפות בו לואה, משום דלא איפשר למינקט קיטמא לחודה אפילו אי שדי ליה מכנונא.

הדרך הד', שהתירו לטלטל ההיתר אפילו שהאסור עליו ואפילו צמיח, והוא ששנינו²⁴ האבן שבקירייה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאים בה, וכדמפרש טעמא דכיון דהדקה שוויה דופן לקירייה. וכן כלכלה פחותה ונפתס דופן באבן מותר לטלטלה שהרי נעשית כדופן לכלכלה.

הדרך הה', הוא, שהתירו לטלטל האסור על ידי היתר שעליו, וזה הותר צמת בלדב ע"י ככר או חינוק. אע"פ שהתירו עצמות או קליפין או גרעינין של תמרה אגב ריפתא, משום דלא חשיבי ובעלי לגבי פת כדפרישנא לעיל (בה הסימן).

הדרך הו', הוא, שהתירו גבי מת אפילו טלטול כאורחיה בלא ככר או חינוק אי לא מצי למעבד, וזה לא הותר אלא להצילו מן הדליקה דמתוך שהוא צבוע על ממו וכו'. אבל צמוטל צממה לא מיצעי כאורחיה דאסור אלא אפילו טלטול מן הצד אסור. ואע"ג דבעלמא שרי טלטול מן הצד הני מילי לצורך היתר אבל לצורך אסור כי האי אסור.

הדרך הז', הוא, שהתירו שברי כלים לטלטלן בעצמן אע"ג דדמו לנרורות, ובלדב שיהו עושין מעין מלאכה כגון שברי עריצה לכסות בהן החצית, אע"ג דליכא עלייהו תורת כלי כיון דהוו שברי כלי שרו.

הדרך הח', הוא, שהתירו לטלטל גרף של רעי בעצמו בלא שום דבר, כדאמרין פרק משילין²⁵ גבי עכברא דאשתכח באספרמקי דרב אשי אמר להו נקטוה צלוציתיה ואפקוה. והני מילי צצית אבל צמנר או צמקוס שאין אדם מקפיד עליו לא. ואסור לעשות גרף של רעי לכתחלה, אבל אם הוא צמקוס שאדם מקפיד מותר להכניס מטתו או כלי תשמישו לגרום להיותו גרף להוציאו. והני מוכח צפרק משילין (שס) כי רחיא דאציי דלוף אמר ליה רבא דלייה לפוריך התם וכו' אדהכי נפל אמר ליה תיתי לי דעברי אדמר. אלמא כי האי גוונא לא עשוי גרף לכתחלה הוא הוציא וממילא מתעבד.

הדרך הט', הוא, שהתירו אצנים מקורחות לטלטולי לצית הכסא ומשום כבוד הצריות הוא דשרי.

הדרך הי', הוא, שהתירו לטלטל המוקצה מחמת גופו, יש מהם שהכנסה לצדה יש מהם שישיבה לצדה יש מהם ששפשוף או בלמוד. בהכנסה כגון עפר לכסות בו לואה כדאמרין²⁶ מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל זרכיו והוא שיחד לו קרן זוית. ויש מהם שישיבה כגון חריות של דקל²⁷ שגדרן לעגים ונמלך עליהם לישיבה דלא סגי בהכנסה אלא צעינן שישז שס מצעד יוס. ויש מהם ששפשוף או בלמוד כגון נדבך של אצנים (שס) צפוגתא דרבי אמי ורבי אסי,

24 שבת קכה, א (פי"ז מ"ו). 25 ביצה לו, ב. 26 שבת נ, א. 27 שם קכה, ב.

19 שם קכג, א. 20 צ"ל שאסור (ובהוצאת וילנא תוקן). 21 שבת קמא, ב (משנה פכ"א מ"א). 22 שם קמב, א. 23 שם מז, א.